

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

*До 20-річчя
Державної науково-педагогічної
бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського*

Регіональні виміри розвитку освітнього простору в Україні

*Збірник матеріалів
науково-методологічного семінару з історії освіти*

23 жовтня 2019 року

Київ – 2019

*Затверджено до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 16 від 19 листопада 2019 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редкол.), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Лапаєнко С. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, завідувач відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Бібліографічний редактор:

Самчук Л. І., завідувач відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Літературний редактор:

Хопта С. М., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Янченко Т. В., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Агалець І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Р-32 Регіональні виміри розвитку освітнього простору в Україні : зб. матеріалів наук.-методол. семінару з історії освіти, 23 жовт. 2019 р. / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.]. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2019. – 32 с. – До 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Збірник містить матеріали, в яких стисло викладено наукові повідомлення учасників науково-методологічного семінару з історії освіти «Регіональні виміри розвитку освітнього простору в Україні», що відбувся в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 23 жовтня 2019 року.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст публікацій несе автор.

ЗМІСТ

Березівська Л. Д. Педагогічна регіональна історіографія як поняття	4
Зайченко І. В. Про сучасні регіональні дослідження розвитку сільськогосподарської освіти в Україні у ХІХ – на початку ХХ століття	6
Коляда Н. М. Педагогічне краєзнавство в контексті регіонального виміру історії вітчизняної освіти	7
Петренко О. Б. Роль «Словника термінів педагогіки, психології та шкільного адміністрування» П. Горещького (1928) в становленні терміносистеми історії української освіти	8
Радул О. С., Філоненко О. В. Педагогічні персоналії Кіровоградщини в бібліографічних покажчиках і каталогах	10
Баліка Л. М. Форми роботи шкільних бібліотек з учнівською молоддю у процесі розвитку інтересу до читання: до проблеми змістового наповнення поняття	12
Міхно О. П. Каталог «Українська дитяча література 1930-х років у фондах Педагогічного музею України» крізь призму регіонального підходу	13
Олійник В. В. Українознавчий компонент в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти Подільської губернії (1917–1921)	14
Орищенко І. О. Викладання курсу історії України за підручником О. Я. Єфименко крізь призму регіоналістики	16
Петрощук Н. Р. Трудове навчання в закладах середньої освіти Київської губернії (друга половина ХІХ ст.): історіографія питання	18
Стельмашук Ж. Г. Річні звіти як джерело дослідження проблеми виховання дисциплінованості учнів жіночих та чоловічих шкіл м. Рівного (1943–1954 рр.)	19
Страйгородська Л. І. Краєзнавчі бібліографічні посібники у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як джерельна база здійснення регіональних розвідок	21
Тарнавська С. В. Роль часопису «Освіта» (1918–1919, м. Кам'янець-Подільський) у проведенні регіональних історико-педагогічних досліджень	23
Хопта С. М. Основні часописи Українського педагогічного товариства «Рідна школа» (1881–1939 рр.) у книжковому русі Галичини	24
Бондарчук О. Б., Палійчук Р. І. Журнал «Новим шляхом» (1927–1930 рр.) як джерело дослідження регіональних особливостей Кубанського краю	26
Кропочева Н. М. Регіональне бібліотекознавство у сучасній соціально-комунікаційній структурі територіальної громади: еволюція дослідницьких підходів	27
Петренко І. Ф. Матеріали регіональних учительських з'їздів як джерело вивчення питання про облаштування класних кімнат (60–80-ті рр. ХІХ ст.)	28
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	30

Матеріали регіональних учительських з'їздів як джерело вивчення питання про облаштування класних кімнат (60–80-ті рр. ХІХ ст.)

Учительські з'їзди, які почали системно проводитися в Україні, починаючи з 60-х рр. ХІХ ст. відомим педагогом М. Корфом, відіграли велику роль в облаштуванні шкільних приміщень, зокрема класних кімнат [2, с.423]. Перші з'їзди, які організовувались земствами і мали регіональний характер, розглядали питання організації та ведення навчання у народних школах, навчально-методичного забезпечення шкіл, оплати праці і побуту учителів тощо. Нині матеріали учительських з'їздів слугують важливим джерелом інформації про організацію шкільного життя, зокрема про облаштування класних кімнат.

Учительські з'їзди, проведені у 1867–1874 рр. набули соціальної значущості, оскільки були засобом привернення уваги громадськості до проблем школи; завдяки їх діяльності суспільство отримувало інформацію про стан розвитку закладів освіти [1].

Перший регіональний з'їзд учителів початкової школи восени 1867 р. провів М. Корф в Олександрівському повіті Катеринославської губернії. На з'їзді М. Корф представив свій проект шкільних приміщень, класних кімнат для молодших і старших учнів [2].

Перед учительськими з'їздами, як правило, спочатку проводились з'їзди інспекторів народних шкіл, на яких вирішувались нагальні питання організації шкільного життя. Наприклад, на з'їзді інспекторів народних училищ Чернігівської і Полтавської губернії, який відбувся з 2 по 7 липня 1880 р., було порушено питання про непристосованість та незручність шкільних до навчального процесу (йшлося про велику кількість дітей, яких потрібно розмістити у невеликих класних кімнатах; несвоєчасність ремонту та недостатню кількість коштів для облаштування класів; порушувалися питання про відсутність необхідних меблів, адже в деяких училищах не було ні учительських столів, ні стільців, необхідної кількості шкільних лавок, годинника, дзвінка і т. д. [3].

У 1875 р. царський уряд заборонив учительські з'їзди, а їхня робота була відновлена аж у 1896 р. Аналіз матеріалів з'їздів за дев'ять років дає змогу зробити висновки про те, що вони мали гуманістичний аспект, сприяли формуванню у вчителів навичок самоосвіти, самовиховання й самовдосконалення, гуманного ставлення до дитини. Матеріали регіональних і всеросійських з'їздів є цінною джерельною базою для вивчення різних аспектів розвитку освіти; вони мали великий вплив на розвиток вітчизняної педагогічної думки й були високо оцінені сучасниками.

Список використаних джерел

1. Вдовенко В. В. Проблеми початкової освіти України в роботі педагогічних з'їздів (1861–1920 рр.) : автореф. дис... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Вдовенко Вікторія Віталіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 19 с.

2. Латышина Д. И. История педагогики. Воспитание и образование в России (X – начало XX века) : учеб. пособие / Д. И. Латышина. – Москва : ФОРУМ, 1998. – 584 с.

3. Чарнолуский В. И. Съезды по народному образованию : сб. постановлений и резолюций Всерос. и обл. съездов по вопр. нар. образования (шк., внешк. и дошк.) с подроб. свод. алф. указ. содерж. : (включены постановления 61 съезда) / сост. В. И. Чарнолуский. – Петроград : Изд-во журн. «Вестник Народного Образования», 1915. – X, 345 с.

Відомості про авторів

Баліка Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського Державного гуманітарного університету

Березівська Лариса Дмитрівна, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Бондарчук Оксана Борисівна, завідувач відділу наукової організації та зберігання фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського

Зайченко Іван Васильович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України

Коляда Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Кропочева Наталія Миколаївна, науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського

Міхно Олександр Петрович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, директор Педагогічного музею України

Олійник Валентина Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом

Орищенко Ірина Олександрівна, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник сектору рідкісних видань відділу наукової організації та зберігання фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського

Палійчук Руслана Іванівна, завідувач сектору рідкісних видань відділу наукової організації та зберігання фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського

Петренко Інна Федорівна, аспірант кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету

Петренко Оксана Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету

Радул Ольга Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка